

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1953 İKRAMİYELERİ YEKONU

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve
DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ

FAZLA TAFELAT İÇİN 444 ŞUBE VE AJANSMER EMRİNİZDEDİR.

AKBANK in

2000
ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

40

TÜRK FOLKLOK ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1953

İÇİNDEKİLER:

Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddi Kültürde Temadisi . H. Z. KOŞAY

Türkülerimizin Hikâyeleri: Sarı Yıldız, Mavi Yıldız . Y. K. GÖÇELİ

Aşık Sem'inin Ölüm Tarihi İbrahim Aczi KENDİ

Kitaplar Arasında: «Konya Efeleri» Celâleddin KİŞMİR

Köroğlu ve Musikisi Sadı Yaver ATAMAN

Türkmen Köylertede Düğün Mehmet KALKANOĞLU

Vatan ve Bayrak ile Davul ve Zurna T. F. A.

Silleli Süruri'nin Yayınlanmamış Şiirleri Abdülkadir ERDOĞAN

Beytülüncü Yıldız: İstanbul Surlarına Kapıları Halit BAYRI

.....

Sayı: 51

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

SARIN VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR : İHSAN HİÇMEZ

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1953 İKRAMIYELERİ YEKONU

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve

DOLGUN PARA İKRAMIYELEERİ

PARA TAFAELAT KİTAP 444 ŞUBE VE AJANSLAR KAMUNEDERİ

AKBANK

2000
ALTINI

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

40

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1953

İÇİNDEKİLER:

- Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddî Kültürde Temadisi . . . H. Z. KOŞAY
Türkülerimizin İlk Yöreleri: Barı Yıldız, Mavi Yıldız . . . Y. K. GÖÇELİ
Aşık Sem'ine Olun, Tarihi İbrahim Acı BENDİ
Kırsal Arınmadı «Konya Efeloris» Celâleddin KİŞMİR
Küregli ve Müstakbil Sadı Yaver ATANAN
Türkmen Köylerinde Düğün Mehmet KALKANOĞLU
Yılan ve Bayrak ile Davul ve Zurna T. F. A.
Süleyl Şirri'nin Seyrulanmış Şifeleri Abdülkadir ERDOĞAN
Koyunluk Yıldız İstanbul Hurlaması Hapleri Halit BAYRI

Sayı: 51

Kuruş: 25

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

BAŞLIK VE YAKIN İKRAMIYELER İDARESİ BAŞKANLIĞI MÜDÜRÜ: İBRAHİM KURBAN

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

801

KURULUŞU: AĞUSTOS 1948
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MÜSTEL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No: 51

EKİM 1953

YIL: 5; CİLT: 3

Türkülerimizin Doğuş Hikâyeleri:

Sarı Yıldız, Mavi Yıldız

Yazan: Yaşar Kemal GÖÇELİ

Söyle rivayet ederler ki: Evvel zamanda Sivas ilinden bir kervancı Halepten mal getirir. Tam üç yıldır kervancılar yurtlarından, baba ocaklarından ayrı düşmüşlerdir. Gurbet ilin kahrı, üç yılın hasreti yüreklerinde. Kiminin yolunu anası - babası, kiminkini sevgilisi, kiminkini çocukları gözüyor.

İşlerinden en genei kara yağız, uzun boylu bir delikanlı... Adı Veysel. Veysel'in bıyıkları daha yeni terlemiş...

Bunlar Halepten aylarca yol ala ala, en sonunda, kâhli fırtınalı bir kış günü Sivasla Kayseri arası yılık bir Selçuk hanına kendilerini zor atarlar... Handa gecelemeğe karar verip, yıldıklarını gözzerler... Bir insan çok uzaktan gülerince, aylarca yol alarak yurduna yaklaşıyor... Yurduna yaklaştığı zamana kadar, içinde o kadar rahatsız edici, dürten bir duygu olmaz... Vaktâ ki memleket kokusu insanın burnuna gelir, içindeki hâzıratalar depresir, işte o zaman içinde kıyamet kopar... Bir şey durmadan seni oraya doğru çeker... «Ya bir kanat versen, ya bir kuş olsam...» dedirir.

Sivas çok yakındı. Kervancılar yerlerinde duramıyorlardı. Akşam oldu. Yataklarını serip içine girdiler... Ama hiç birini uyku tutmuyordu... Veysel'in nişanlı... Nişanlı, oldu-

ğu gibi, Veysel'in gözünün önünde... Yatamıyom hayal meyal düşerden...

Veysel ilide birde yatağından kalkıp, içi mi diye, doğudan yana bakıyor... Veysel bir türlü yataкта duramıyor... Sabah, bir olsa! işimdi, geçeden yola çıkmaz mı? diyor Veysel... Kar kar, Allahın belası bir fırtına var.

Gün ışmadan önce, doğuda, tam günün doğacağı yerde bir yıldız gözükür; Sabah yıldızdır o... Sabah yıldız gözükünce yola çıkar... Sabah yıldız bir gözükse... Bu gece, bir gece değil, karanlık bir yıldır.

Veysel sevinçle, çoktanberi durup seyrettiği doğuda kocaman, yalp yalp ıyılan bir yıldız görüyor... Delicesine bağırıyor:

«Sarı yıldız... Mavi yıldız...»

Telâsla kervancı yükliyorlar. Kar savuruyor... Geceye ve sarı yıldız kar yağıyor... Gece ve sarı yıldız üşümüş... Kervancı yola düşüyor... Kervancılar sevinçle. Geceye, kara, sarı yıldız karşı türküler söylüyorlar... «Bir bulut oynadı Sivas ilinden... Ucu telli mektup geldi gelinden...» Yarın sabaha Sivas'ta olacaklar... Veysel sorarsanız, Veysel, kervandan belki beş yüz metre ileride... Atı, ağaçlar boyu yükselemiş karı göğüsliyor... At, bazan yorulup, yavaşlıyor... Veysel, atı öldürecek gibi... Vey-

LACERİK - N.F.

TÜRK TİCARET BANKASI

1953 İKRAMİYE PLANI

EV

PARA

ALTIN

TRAKTÖR

OTOMOBİL

350.000 TL

42

43

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

sel, atı kırbaçlıyor... Bir hayli yol alıyorlar... Kar, arada açılıp, ortalık sütlüman oluyor ve Sarı yıldız olduğu yerde parlayıp sönlüyor... Sarı yıldız oturmuş oraya... Sarı yıldız... Sarı yıldız... Sarı yıldız çoktan kaybolmaktaydı... Gün doğmayı çoktan dağların arkasından... Tan yıldız ismiş, ısıdı demek, biraz sonra gün doğacak demektir... Gün nerelerde?

Kar, daha belâhı savuruyor... Fırtına döndürüyor... Bir zaman geliyor ki, kervan toptan kara gömülüyor... Zor-güç kervanı kar altından çıkarıyorlar... İçlerinden kimisi «dönelim!» diye ayak diriyor... Ötekiler dinlemiyorlar... «İşte Sarı yıldız, biraz sonra nasıl olsa gün doğar.» ve dönüyorlar. Git, git! Sarı yıldızın bir türlü kaybolduğu, günün doğduğu yok...

«Biz uykuluyuz da onun için bize zaman çok uzun geliyor. Nasıl olsa biraz sonra gün doğacak.» diyorlar.

İçlerinden hiç birinin aklına bu yıldızın tan yıldız olacağı gelmedi... Gözleri yıldızda... Boyuna, kara bata çıka yol alıyorlar... Sivas ovasının kar altındaki uçsuz bucaksız düzlüğü gidiyorlar gidiyorlar bitmiyor... Akli başında eski kervancılar felâketi seziniyorlar. Kervancıbaşıya, Veysel, daha ötekil gençlere: «Dönelim!» diye yalvarıyorlar... Kervancıbaşı da genç... Veysel'in yüreğindeki aşk da gittikçe ateş alıyor.

Veysel, arkadaşlarına yıldızı gösterip: «Hepiniz bilirsiniz ki bu yıldız doğduktan sonra gün ışı-»

Arkadaşları ne desinler!.. Bu yıldız doğduktan sonra gün ışı. Ama yıldız ne zaman/dauberi orada öylecene duruyor... Ne gün ışıyor, ne bir şey... Bir kaç kere dönecek oluyorlar... Dönseler nereye dönecekler... Çarnâçar gidiyorlar... En sonunda gide gide şimdiki «Kervankıran» dedikleri yere varıyorlar... Ve orada bir tipi başlıyor; görülmedik... Kar, tepeden tepeye savuruyor... Sarı yıldız tipinin arkasında... Ve neden sonra gün usuldan usuldan karşı dağın arkasından gözüküyor... Kervan nerede? Kervanı koydunsa bul!

Bahar geliyor... Bahar gelip toprak kabarıyor... Çimenler yeşerip, karlar eriyor... Kervanlırandan geçen ilk yolcu, atı, eşeği, katırı, denklere, insanları ile bir kervanı orada, kara toprağa üstüste yığılmış buluyor... Bütün ker-

van üstüste yığılmış... Yalnız beş yüz metre ileride, toprağa boylu boyunca uzanmış, atının dizginleri elinde, ileri doğru uçar gibi bir yatıyor... Üstüne de yeşil sinekler inip kalkıyor... Ve onları yerlerinden bir santim bile ayırmadan oldukları yere atıyla, katırı, eşeğiyle gömüyorlar... Kervankıran dedikleri yerden geçerseniz, mezarları görürsünüz... Veysel'in topluluktan ayrılmış mezarı, daha ileri doğru uçar gibidir...

Ve bu olay üstüne Anadolu insanları, türlü türlü türküler çıkarmışlardır. Bu türkülerini şairler, şair olmıyanlar, olayı kim duyup ta yüreği yandıysa, ver yansın etmiş Kervankıran üstüne... Az daha unuttuyordum. O yere Kervankıran dedikleri gibi, o yıldız da «Kervankıran yıldızı» demişlerdir... Hangi Anadolu köylüsüne, «Bana Kervankıran yıldızını göster» derseni, hemencecik size gösterir... Arkasından da bu olayı anlatır...

İŞTE TÜRKÜSÜ:

Havalanma telli turnam

Aman, aman, aman hey!

Uçup gitme yele karşı

A niye doğdu sarı yıldız, mavî yıldız

Yıldız, yıldız, yıldız, yıldız...

Zülüflerin tel tel olmuş

Döklüp gitme yele karşı

Ah niye doğdu sarı yıldız, mavî yıldız

Yıldız, yıldız, yıldız, yıldız...

Evlör yıkan beller bükken

Kanım oldun Kervankıran

Dön! Dön! Dön! Dön!

Davulbaza vur turayı

Aman aman aman hey!

Dünden avladık burayı

Ah niye doğdu...

Getir oğlan boz kulayı

Binem gidem yâre karşı

Ah niye doğdu...

Şahın'm var bazların var

Aman aman aman hey!

Ördeğim var kazlarım var

Ah niye doğdu...

Araştırmalar:

Şem'inin Ölüm Tarihi

Yazan: İbrahim Aczi KENDİ

Azizim Hüner;

TÜRK FOLKLAR ARAŞTIRMALARI'nın 47 sayılı nüshasında (Konyalı Şem-i hakkında yeni bilgiler) başlıklı ve Cahit Öztelli imzalı bir yazıya gözüm ilişti. Baktım, şuradan buradan yani Şem-i hakkında yazı yazan bazı isimlerden, bahisle işi bizim, (Şem-i Konyalı) eserimizin üstüne getirerek, güya, o roman şeklinde imiş... şayamı iltimat değilmiş!.. Neticesine varıyor, sonra yeni bilgi olarak Şem-i'nin vefat tarihini ortaya sürüyor.

Öyle ki, Şem-i'nin vefat tarihi (1255) değil, (1250) imiş. Bütün bedahete karşı acaba bunun neresi yeni bilgi oluyor?..

Biz, bu hususu eserde olduğu gibi müdellel yazdığımız halde, bu zatın şimdiki bir de böyle yeni bilgi (tabiriyle) ortaya bir söz daha atması, bilmeyiz ki, nasıl bir karışmanın mahsulüdür. İşte, bunun için yine diyorum ki:

— Biz, Şem-i'nin muhittinde yaşamış, onun sağlığında onunla oturup kalkan ihtiyarlarla (60) sene önce temas etmiş... Şem-i ailesinin arasına girerek torununun el yazısıyla mecmualarını bulmuşuz... Şem-i öldüğünde salın taşıyan ve Mezar Taşını yazan ve işleyen ustaların evlâtlarıyla tanışmış bir künseyiz.

Biçare Şem-i'nin öldükten onbir gün sonra başına dikilen bu taş, daha yakın senelere

Yâr tenha sözlerini var

Ben diyemem ele karşı

Ah niye doğdu...

Dertli der ki dünya fânî

Aman, aman, aman hey!

Seni seven neyler mallı

Ah niye doğdu...

Yakışmazsa öldür beni

Olyin yeşil ala karşı

Ah niye doğdu...

kadar durdu. Bir ben değil, daha birçok kimseler, o taşın yüzlerce kopya almışlardır. Bununla beraber 1317 senesi Konyada vali bulunan Ferit Paşa merhum, kâttibi hususi Falk (Öztrak) Beyle beni yolhıyarak Şem-i'nin Mezar Taşının fotoğrafını aldırdı.

Bundan sonra, Ferit ve Saadetin Nûzhet Beyler (Konya - halkıyyat ve harsıyyat) adındaki eser çıkarmazdan önce (1341) Rumi nesninde Ferit Beyle beraber Şem-i'nin mezarına giderek taşdaki, kitâbe ve tarihini itina ile istinsah ettik. Tarih, taşın tepesinde (1255) tir. (Konya Halkıyyat ve Harsıyyat) dahi aynen bu tarihi tesbit eder, Biçare Aşıkın mezarı yol kenarında kaldığı için, çocuk çocuk tarafından taşdaki yazılar ezildiği cihetle, bir iki sene sonra Şem-i'yi sevenler tarafından o taş kaldırılarak aynı kitâbeyi havli diğer beyaz bir taş dikilmiştir.

O taşta, (1250) yazılması, son beş rakamının ezik olmasından dolayı sıfır gibi okunmasından ibaret olduğu anlaşılmış ise de, son şehir plânına göre yol ağzında olan bu mezarlığın tamamen yola kalbolunmasıyla o taş da kaldırılmış, şimdiki zavallı Aşık, taşsız yer altında böyle yatmaktadır.

Biz bu cihetleri eserde açıklamıştık. Fakat, sayın Öztelli'nin bu hususta yazdığı satırlardaki maksat, bu değildir. Bizim eserin gayamı itimat olmadığı neticesine varmaktadır.

Yine, diyoruz ki, o eser muhittidir... Aşıkna uygundur, O öyle çıktı ve yürüdü. Onu, insafla okuyanlar, onun mahiyetini anlamışlardır. Nedenise Sayın Öztelli, herhangi bir yerde muhitt olarak çıkan bu gibi eserlere, güya o Aşık filânın tesirinde kalmış... veya taklitçi imiş gibi bir nakarat tutturmuş gidiyor.

Sayın Halk Edebiyatı araştırmacısı Öztelli, tetkik ettiği eserlere biraz daha dikkat ederse, birçok hususlarda anlaşacağımızı ve birçok hatâlardan da huzur edebileceğini kuvvetle ummaktayım.

Konya Evleri

Yazan: Celâleddin KİŞMİR

Türk yapı sanatında bilhassa Konya evleri mübin bir rol oynar. Fakat itiraf edilmeli ki bugüne kadar Konya evleri üzerinde ne doğru düşünceler çalışılmış, ne de incelenerek bir eser meydana getirilmiştir.

Bir menileketin bir kaç resmi ve modern yapıyla tanıtılması mümkün değildir. Onun esas karakteristiğini belli edecek ve kendisine müsbet not verecek, yerli halkın babadan evlâda miras olarak edereceği oturdugu ve bütün ömrünü içinde geçirdiği evlerdir.

Konya evleri mevzuunda bir çok imkân-sızlıklar yüzünden bocalayıp duran biri olarak bu müjdeyi Konyamız için mesut bir hâdise yerine kabul etmekten kendim alamıyorum.

İstanbul Üniversitesi Mimarlık Fakültesi 2. cı Bina Kürsüsü Doçenti, Yüksek Mühendis Mimar Celile Berk Konya Evleri (1) adlı çok güzel bir eser meydana getirmiş ve eser Teknik Üniversite yayınları arasında basılarak ilim âlemine arz edilmiştir.

Sayın Bayan Celile Berk eserini büyük bir titizlikle hazırlamış ve nefis bir baskı içinde büyük eb'atta nesretmiştir.

Orijinal resim ve planlarla süslü olan eser, Ord. Prof. P. Bouatz; Ord. Prof. Onat; Prof. Dr. S. Kurban; Prof. Dr. M. Gökdoğan; Prof. A. Türkmen'in tebrik ve kabul edilerek, Celile Berk, Doçentliğe yükseltilmiştir.

İçinde Konya'nın en tipik ve karakteristlik evlerinden 121 tanesinin resmi vardır. İşte, kaptı evlerinden uzun uzun bahsedilen ve resimleriyle tanıtılan ev sahiplerinden birkaçı: Eşenli mahallesinde Abdültoflu Hacı Ahmet, Hacı Kadırlar, Şema mahallesinde Mustafa Uğur, Eşenli mahallesinde Kara Mollalar, Ulurmak mahallesinde Kızıl Hacı Hasanlar, Nakipoğulları mahallesinde Nakipoğulları; Durak Faki mahallesinde Saffet Çelebi, Sarıhasan mahallesinde Hacı Abdurrahmanlar v.s. Enteresan ve dikkatli çalıp Konya evlerinin bütün hususiyetlerini gözlemlenmiş örneğe serin bu kıymetli eserde ayrıca 42 tane de plânı levha vardır. Konya evlerinin nasıl yapıldığını, hangi malzemeleri kullanarak inşa edildiğini inceleyen inceye tetkik eden Celile Berk, kitabın so-

nuna yazdığı bir hülasada şimdiye kadar Konyayı küçültmek ve yanlış tanıtmak maksadıyla meydana getirilen eserlere de cevap vermiş oluyor. Sayın Celile Berk diyor ki: «Dr. J. H. Löytved «Konya» isimli eserinde Konya'nın evlerinden «Fakir çamur kulübeleri» diye bahsediyor. Halbuki o çamur evlerin içine girince, ne kadar güzel manzaralarla karşılaşılıyor.»

Konya değerli bir eser kazanmış durumdadır. Müellifini tebrik etmek, bu uğurdaki say ve gayretinden dolayı müteşekkirdi kalmak bir kadirşinaslık olur. Bugün için eser Konyayı seven her Konyalı için bir ziyeret esyası olarak saklanacak güzellikte ve kıymettedir. Yarın için ise, tarihte hâtrasiyle, orfe, âdetle dolu muazzam bir eser olarak daima el altında bulundurulacak en salâhiyetli ve doğru bir rehber olacaktır.

(1) Konya Evleri; Y. Müh. Mimar Celile Berk, 2. cı Bina Bilgi Kürsüsü Doçenti, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yayınlardan, 1932, Fiyatı: 12,5 İra.

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

NIN SATIŞ YERLERİ

Ankara'da: Berkalp Kitabevi ile Ulus meydanında Koç Ticarethanesi önünde-ki gazeteler bayırı Yakup Karabağ. İzmir'de: Tilkilikte Cerrahoğlu Kitabevi.

Konya'da: Yeni Kitabevi. İstanbul'da: Beyoğlunda Saray, Köprülü Kemal, Babıada İbkal ve İrfan, Beyazıtta Tıbbiye karşısında Falk Akgün Kitabevleri, Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşedeki ve Çağaloğlu firmı yanındaki tütlüncü ile eski Eminönü halkevi karşısındaki bayi Niyazi Eryılmaz.

Köroğlu Ve Musikisi

Yazan: Sadi Yaver ATAMAN

Üleme gibi gerek sözlerindeki, gerekse musikisindeki âhenk ve karaktere göre isim alan türküler vardır.

2 — Aşk ve sevdaya ve güzel olan herşeye karşı temayül ve duygularını anlatan, meselâ, sevgilisini, Ayvazını, Atını, Silâhını tasvir eden ve ögen bölümlerindeki türkülerine umumî olarak Güzelleme.

3 — Oyunla beraber ekseriyetle sözsüz icra edilen havalarına da Oynaklama - Uğrınleme - Sekdirme - Hoplatma.

Bu üç kategoriye alt Köroğlu Musikisi'nin başlıca karakteri, onun mücadele ve mübareze hayatını, aşk ve sevdasının mertliği, zevk ve temayüllerini temsil ve tasvir eden dramatik unsurları ihtiva etmiş olmasıdır. Ayrıca yine bu üç kategoriye ait olarak isim alan türkülerin çeşitliliği, meselâ oyun, aşk ve sevdâ içinde yığılılık ve koçaklık hissinin hakim olduğu zamanlar — ki, Köroğlu'nun bütün türkülerinde daima kahramanlık, yığılılık ve mertlik hakimdir — türkülerinin (Yığılılmeli güzelleme - Koçaklamalı güzelleme - Uğrınlemeli güzelleme gibi) safhalar arzettiği görülmektedir.

Köroğlu oyunlarını da umumî olarak iki kısma ayırmak mümkündür. (1)

1 — Karşılıklı dans halinde iki veya daha fazla kollarla (kolç, pala, kalkın, pistov gibi silâhlarla) veya silâhsız) veya davulla - tek veya çift - oynanan mübareze oyunları. Bu tarz oyunlar en çok Orta, kısmen Şimali, Garbi ve Cenubi Anadolu'da taammüm etmiştir.

2 — Anonim olarak ellerle tutuşmalı veya omuzlaşmalı oyunlar. Birden fazla şahıslarla oynanan (Bar), (Halay), (Horon) çe-

(1) Dışarı festivallerde Türk oyunlarını esası ve layık şekilde tanıtmak istiyorsak bu iş yalnız bir müzikî oyunlara tahsis ettirmemek, bütün çeşitli oyunlarımızı, bilhassa Köroğlu Kalkan oyunlarını, çift davulla oynanan oynaklamaları ve 12 kişilik oyun havasını götürmek lazımdır. Mühtakak birinci geleceğimizde emli olabiliriz.

Musiki ve edebiyat folklorumuza malzeme veren doğal saz şairlerinin başında bir halk kahramanı hüviyeti ile Köroğlu gelmektedir. Köroğlu, yalnız türkülerde değil, şahsiyeti etrafında da yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da geniş âkisler ve menkabeler yaratmıştır. Köroğlunun masalları destanı hüviyeti etrafında toplanan halk rivayet ve hikâyeleri kulaktan kulağa, nesilden nesile aktarıldıkça ne kadar değişmiş de olsalar, asıl güzelliğini ve folklor vasıflarını daima muhafaza etmiştir. Köroğlu halk kahramanı olarak geçmiş çağların karanlık hayatı ve kötü âdresine karşı halkın gizli tutmağa mecbur olduğu kırılganlık ve hüviyeti aşkının bir müessesili ve âlemdarı sayılır. Köroğlunu, halk düşmanı olan egkilyalardan ayıran, ona halkın dostluğunu ve sevgisini kazandıran şey, dağa çıkmasındaki müsbet ve temiz gayedir. Bu gaye, halka yardım ve hizmet hissi ile, zulme karşı hak ve hakikatın mücadelesidir. Babasının gözünü çıkarın kafa tutuşun şaheserini yeren Köroğlu, yalnız hileğinin zoru ve hücumu hakkı ile bedeni bir mücadele yaparken kahramanlık folklorumuza geçmekle yetinmemiş, ayrıca hür fikirleri yaymada da geniş ölçüde rol sahibi olarak edebiyat ve musikî folklorumuza, hattâ hukuk folklorumuza da birçok malzeme verilmesine emil olmuştur. Amil olmuştur, derken, burada küçük bir prantez açmak icabettir. Köroğlu, saz şairi olarak bizzat söylediği rivayet edilen deyiş ve türkülerinden başka, şöhretine muvazi olarak başkaları tarafından hakikî olarak söylenmiş birçok deyiş ve türkülerin de yapısına emil olmuş, hayatı halkın ruhuna ve mefkûresine işlemiştir. Bu gibi halk kahramanlarına yarılari türkülerin ve düğünler-hikâyelerin mayası, onların olağanüstü telâki edilen hayat ve hareketleri, mücadelelerini hayır ve hassenatı ögen ve dile getiren bir malzeme ile yuğurulmuştur. Köroğlu Musikisi'nin başlıca üç kısımda tesbit etmiş bulunuyoruz.

1 — Cenk, mücadele ve kahramanlıklarını anlatan ve ögen türkülleri ki, bu kısımda, Yığılıleme - Koçaklama - Ağırılama - Yeldirme

sitleri, Eni çok Karadeniz sahil ve Doğu Anadolu'da taarrüm etmiştir.
Parça halinde mısâller:

YEĞİTLEME :

Maraş varyasyonu. Aşık Mehmetden:
Benden selâmolsun Bolu Beyine
Benimle uğraşmağa Dev gerek
Unvan para etmez Harp meydanında
Doğrar eğri kılıç bilek zor gerek
Zabah öğlüm gör olur neler
Baba yeğitler meydanda göç gibi meler
Yere düşer garpuz gibi kelleler
Salavat çekmeğe çetin öl gerek

Alçaklarda olur atından emme
Eğer geç yeğitsen sözlünden dönme
Çokluk para etmez mala güvenme
Kurnaz adam mîlâh olmaz bön gerek

Goç Köroğlüm öğüdünden yorulmaz
Kesilen kelleden hesap sorulmaz
Boş laf atımayan meydan alınmaz
Asil yeğit er meydanında dev gerek.

ÜNLEME :

Maraş varyasyonu. Aşık Mehmetden:
Çoktan beri gir aña vurmadım dizgin
Nico ordulara vermişim bozgun
Bu gün şarap içdim gözlerimi lazgün
Atayı dededen benli Köroğlu
Zabah olup dost düşmanlar

kalkmadan
Eğri kılıç da kumandan çıkmadan
Bolu şehrin atasına yakmadan
Gönder Han Ayvazi göresim geldi.
Dizgin askerim karşısına hepışin
İçinden seçin atın kötlüşün
Bolu şehrinde demir kapısın
Tek elle tutup kirasını geldi.

2

Bolu varyasyonu. Azmi Aga'dan:
Ben bir Köroğluyum dağda gezerim
Uçan orüzgerden hille sezerim
Dönür kövengemle başın ezerim
Ayvazi perçemli yandım Köroğlu.

GÜZELEME :

Erzincan varyasyonu. Remzi Barantel'den:
Üç güzeller indî çaya
Çamallı benzettim aya

Keten gömlek memem soya
Göskün düğmele düğmele
Çaya indî alı gelin
Al dudağı balı gelin
Keten gömlek dalı gelin
Göskün düğmele düğmele.

Saçları kat kat örülür
Al dudağı bal silrülür
Yel vurur memem görülür
Göskün düğmele düğmele.
Köroğlu neden titrerisin
Akıl baştan al gidersin
Çamlı helde seyredersin
Göskün düğmele düğmele.

YEĞİTLEMELİ GÜZELEME:

Çoruh varyasyonu. Cevri Altıntaş'dan:
Haykırdı çakdı megeden
Gün tutuldu tamaşadan
Heç korkmaz beyden pasadan
Ayvaz bu gelen bu gelen yar bu gelen
Arap atın üstündedir
Ala gözler mestindedir
Şirin canlar hastindedir
Ayvaz bu gelen
Handönem akıtma yaşı
Yandı yüreğinin başı
Köroğlunun can hardaşı
Ayvaz bu gelen

ÜGRÜNLEMELİ GÜZELEME :

Adana varyasyonu. Ziya Işın'dan:
Davran gir atına davran yokuşa davran
Yokuşun başında soyuldu kevran
Düşman karşısında ne yapısın Savran
Esdür gir atım esdür yare gidelim
Dost düşman içimde sıla edelim.
Gur atı sorarsan yoldadır yaşı
İrtdür gövdest ufaktur başı
Dizginal çekende un eder taşı
Esdür giratım
Yokuşa yukarı tavşan sekişlim
Bayıra aşağı Ceylan büküşlim
Alın alıtmalı göğüş gülmüşlim
Esdür Giratım.....

AĞIRLAMA - YELDIRME - HOPLATMA :

Tunceli varyasyonu. Ramazan Güngör'den:
Çamlı Beşe sütreddim yolunu
Altunlardan nalledayım nabını
Üç güzele dokudayım çulunu
Alma gözlü kız perçemli giratım.

Düğün Adetleri:

Türkmen Köylerinde Düğün

Yazan: Mehmet KALKANOĞLU

Anadoluda düğün şekli ve adetleri, mezhebi değişiklik, her köyde başka başkadır. Alevi köylerinde başka bir hususiyet, Çerkez köylerinde daha hareketli, yerli Türklere daha Asya gelenektir. Poşalarda daha başka adet ve ananeler vardır. Bu ayrı ayrı hususiyet taşıyan düğün adet ve ananelerini ayrı ayrı araştırıp yazmak, köylerimizin düğün geleneklerini bütün hususiyetleri ile tesbit etmek, faydalıdır mülahazasıyla tetkikatta bulundum. Bu hamle ile ilk olarak Türkmen köylerindeki gelenekleri sırasıyla tetkik ve tahlil edersek, Türkmen köylerindeki düğün adet ve ananeleri gözümüzün önünde canlı bir tablo olarak bilyür.

Adetlerin çoğu hattâ hepsi dini bir veche arz etmektedir. Bir düğünü, başlangıcından gerdek geçesine kadar takip edersek, önümüze göze çarpacak sekiz-on hadise çıkar. Bu hadiseleri sırasıyla tetkik ve tahlil edersek, Türkmen köylerindeki düğün adet ve ananeleri gözümüzün önünde canlı bir tablo olarak bilyür.

1 — Görücü gönderme: Oğlunu evlendirecek ana köyün ileri gelen kadınlarının bir kaşını yanına alarak köyde yetişken kızları birer

Kırat Kırat Kırat Kırat Kırat
Kıratla bînen ahr murat

Kıratın meydan yerinde
Gezer horlayı horlayı
Bir kötlü az bir gavğadan
Kaçar zorlayı zorlayı

Basın basından yukarı tutar
Haylarır köpüğü başından atar
Kaçarsa kurtulur kovarsa tutar
Alma gözlü kız perçemli giratım
Kırat Kırat Kırat Kırat Kırat
Kıratla bînen ahr murat.

Kıratla yalşıır bunlar
Yeğit geyer demir donlar
Ağ göğdeden kızıl kanlar
Akar şarlayı şarlayı.

Köroğlu der al kanları
Yere serer çok canları
Eğri kılıç düşmanları
Keser şarlayı şarlayı.

birer görür. Bu kadınlara görücü denir. Kızı görmek şöyle olur: Görücüler eve bir oturuca sıfatıyla giderler, evdeki gelinlik kız görücülerin birer birer ellerini öper ve bir hürmet tezahürü olmak üzere ellerini göğsüne kavuşturarak karşıda dikilir. Görücüler kızın kaşını, gözünü, boyunu, bosunu bu suretle iyice tetkik etmek imkânını elde etmiş olurlar. Hal ve hareketlerinde terbiye, edep seziliyorsa laf açılır, kız bir bahane ile dışarı gönderir, Allahın emriyle dönürülüklerini anemesine açarlar. Zaten dönür olma hadisesi köyde daha evvel şayi olduğundan cevap hazırdir. Müsbet veya menfi cevabı kız anası görücülere verir. Yahut da danışmak, görüşmek üzere bakalmın alın yazısı ise verilir diyerek bir iki gün mühlet ister ve görücüleri böylelikle gönderir. Ertesi günler kocası ile istişare eder, akrabalarının da muvafakatını aldıktan sonra oğlan evine muvafakat cevabı gönderilir.

2 — Dönür: Muvafakat haberi geldikten sonra oğlan evinde bir cantılık ve hareket başlar. Dönür kadınlar bir taraftan köyün ileri gelen erkekleri bir taraftan kız evine giderler. Erkekler ve kadın dönürçüler arasında ayrı ayrı müsavere cereyanından sonra (söz kesilir). Muvafakat cevabını vermek en hakka riayet için ondan da muvafakat cevabı aldıktan sonra Allahın emri Peygamberin kavli ile söz bitmiş olur.

3 — Şerbet: Haftanın Cuma akşamı yani Pergembe günü akşam davetçiler huzurunda şerbet içilir, her iki tarafa ağız tadı temenni edilir. Kadın şerbet meclisinde ya oğlanın anası veya tabir veçhile başı bütün bir kadın tarafından (Beldik) olarak yeni gelinin bogazına alınır.

4 — Nişan veya yağlık bağlama: Aradan altı ay kadar bir zaman geçtikten sonra oğlan tarafı nişan merasimi yapar. Zengin olmayan aileler bu nişan yerine (Yağlık Bağlama) yaparlar. Bu iki şekli şöyledir:

a) Yağlık bağlama: Köy kadınları toplunur, çörek, baklava, hazırlanıp kız evine götürülür. Yağlık bağlamaya gelen kadınlara üzdüm dağıtılır. Bu yağlık bağlama töreninde

köy kızları akşama kadar Halay oynar ve muhtelif milli oyun gösterisi yaparlar. Oğlan evinden gönderilen bu çörek ve baktlava kız tarafının akrabalarına kız tadı olmak üzere tahsime edilir, Zira yol gönderildikten sonra bu baktlava dağıtılanlar düğüne muhtelif hediyelerle gelirler.

b) Nişan; zengin aileler yaklık bağlama yerine davullu zurnalı bir nişan yaparlar. Bu nişan usulü bir Perşembeden bir Perşembeye kadar bir hafta devam eder. Yakın komşu köylere mum gider, davetler yapılır. Mum günü dermek davet etmek demektir. Bu nişan merasiminde de kadınlar erkekler bir hafta davullu zurnalı eğlenceler yapar ve Halay çekerler.

5 — Bayramcahık; Düğün arasında araya Ramazan veya Kurban Bayramı girdiği takdirde geline bayramcahık elbise ile beraber çörek, baktlava gider. Bayramcahığı getiren oğlan evine kız evli tarafından ziyafetler çekilir, nişanlı kız misafirlerin ellerini öper ve onlar da geline (Töre) verirler.

6 — Düğüne hazırlık ve yol göndermek; Kız evi ile söz kesildikten sonra düğüne hazırlık bağlanması demektir. İlk olarak kız tarafının tenis edeceği 15-20 kadar yolluk basma oğlan tarafından alınır. Bu yollukları kız tarafı akraba ve taallukatına dağıtır ki bu yolluklar davetiye yerine kaim olmaktadır. Yolluğu alan düğün davetlileri gelini evine sürü ile davet ederler. Köyden köye olan davetlerde halay ve oyun birinci planda tutulur.

7 — Bayrak kaldırılmak; Düğünün başlama işaret olarak oğlan evinin kapısı üzerine Ayyıldızlı Türk bayrağı dikilir. Adet ve ananelere uyulmuş üzere de bayrak sığığının başına bir soğan, tavuk kanadından yapılmış çeşitli renkli (Tozak) sarıktılır. Bu hareketin bu adeta uyan köyler halkı tarafından bilinmesi bilinmemekle beraber uğura atfedilmektedir.

8 — Düğün töreni; Bayrak kaldırılıp düğünün başladığı ilan edildikten sonra komşu köylere tekrar mum gönderilir. Mumla beraber üçer beşer çeker de İläve edilir. Mânası ağız tadı ile düğünümüze gelin demek mahiyetindedir. Dayul, zurna çalmaya başlar, erkekler mahallî halayları büyük bir iştah, kı-

raklıkla çekmeye başlarlar. Zaten düğüne beraber halay çekmeye bağlayan kadınlar gerdek gecesine kadar halayı bırakmazlar. Düğünde cirit oynamak, güreş ve kusu tertip etmek unutulmaz bir ananedir. Bütün bu hayihuy içerisinde gelin alayı tertipleneceği gün geline (Baş bağlarlar) veya (cingül takarlar), (ayna sallandırılır). Cingül zincire dizili gülmüş paralar, aının bir tarafından bir tarafına uzatılır, ayna bir alına bir enseye olmak üzere iki adettir, aydınlığa alâmet çelâkkl edilmiştir. Baş bağlamak ise baştan yarım metre kadar yukarıya kadar renkli basmaların uzatılması ile bir kavuk şeklindedir. Gelin babası ve kardeşleri tarafından evden ağır ağır çıkarılır, gelin alayda ayrılan ata bindirilir, ata gemini kayınbaba çeker. Gelin daha ata binmeden kız evinde hüzün bir vedâlaşma töreni vardır, ağlar ve ayrılıştan üzüntü duyduklarını bu suretle ifade ederler. Gelin alayla beraber köy içerisinde doluşturılır. Gelin alayı daha ziyade kadın ve kızlardan teşkil edildiği için Türkmen köylerinde kadınları erkekleri kadar ata binme maharetini gösterirler. Kızlar büyük bir maharetle heybetli gelin sağında solunda atlarla adeta cirit oynarlar. Gelin alayı oğlan evine geldiği zaman geline üzengi hakkı istenir. Kayınbaba bir hediyeye vadeder ve gelin eve alınır. Gelin attan indikten sonra dudaklarına bir parmak bul çalınır, ebedi ağız tadı olsun diye. Gelin alayla birlikte doluşturılırken alaydakiler mezarlıkları ziyaret eder ve ölümlerin ruhuna fatiha okumayı da ihmal etmezler.

Gelin içeriye alındıktan sonra bir köşeye oturtulur. Dışarda eğlence yapan erkekler bir tepsiye geline ait hediyeleri toplar ve bir kadın vasıtasıyla geline tahdim ederler. Akşam nikâh yapılır. Bu dini merasimden sonra güvey övülerek yan dualara garkedilerek gerdek odasına sokulur.

Gerdek sabahında duvayı almayan gelen kadınlar da gelin evine hediyelerle gelirler. Bu suretle düğün merasimi bitmiş olur.

Türkmen köylerinde daha başka sayılamayacak derecede çeşitli gelenekler vardır. Bilhassa düğünlerde eğlencelere büyük bir önem verilmektedir. Türkmen köylerindeki düğün eğlencelerini de başka bir yazımda sunacağım.

VATAN VE BAYRAK İLE DAVUL VE ZURNA

Dayul ve zurna, Türk milli danslarının ve halk musikisinin müsterek malıdır. Davul ve zurna, serhat boylarından, düğün evlerine kadar her yerde müsterek malımızdır. Davul ve zurna, bir Türk çocuğunun kulaklarından ruhuna daha ilk doğduğu anda kahramanlık aşkı nı nefheder.

Bir Türk çocuğunun en büyük sevinci, Türk bayrağının altında, onun şanlı gölgesine sığınarak, bu bir cennet kadar güzel olan Türk vatanında olduğunu doya doya hissetmektir. Yukarıda bu dört unsur dile gelmez bulunuyor. 73

Derlemeler:

Silleli Süruri'nin Yayınlanmamış Şiirleri

— v —

(Dergimizin II. cildinin 37 numaralı sayısında neşredilen Silleli Süruriye ait 8 sayılı destanın son kit'aları ile diğer şiirlerini bu sayımızdan itibaren neşre devam ediyoruz. Araya, elimizde olmayan sebeplerle giren uzun fastalardan dolayı gerek okuyucularımızdan, gerekse merhum değerli âlim Abdülkadir Erdoğan'ın oğlu Muzaffer Erdoğan dostumuzdan özür dileriz. Ayrıca IV. yazıdaki destanın yanlış dizilen son kit'asını da yeniden veriyoruz. T. F. A.)

Gerçi anam, babam oldular râzi
Rakib şeytanları bozuyor bazı
Geçti gayri geçen zaman-ı mâzi
Şimdiki hal tamam fırsat değil mi?
Mevlâya emanet eyledim seni
Uğur olsun âşik umutma beni
Dilersen bul, ara benim meskeni
Ârifâne sana davet değil mi?
Namaz kaza olur olsa mânâsı
Ve lâkin dilberin olmaz kazası
Bir güzeln hemen oldu rizası
Geçirmek fırsatı humkat değil mi?
Yalancı yâr bana bir dolab etti
Ağzımıza bir bal çaldı da gitti
Şiirimiz de hayfa tamama fetti
Bu kadar dâsîtan killet değil mi?
Affedin yârenler bunca kusuru
Size derdin boyan etti Süruri
Gerçi ahbablara vermez fütürü
Bundan ziyadesi şikâet değil mi?

DIVAN

— 9 —

Görmek ister dido gün kim ol kadar servü
Ah nîdem ol baba-ı yâr olmaz rakiblerden
Nâ sezâyâ bezm-i ülfet gerçi göstormez vell
İttifaken bir yere cem'olsa âğyâr çekmem ol
Fâriğ olmak sevdiğinden bir kişi olsun rehi
Sırma ve bir müyine bin melek şah olmaz

Yazan: Abdülkadir ERDOĞAN
Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Eski Müdürü

başa
Verseler mülik-i Acem, Moskof, Arab, Rum ü
Lek'i
Cân ü baş eyler feda Leylâ'ya kim mecnun olur
Kûhsârda âh zâr etmeklik anda müntehi
Fırkat-ı dîdâr Süruri gerçi vîsletten leziz
Sabrolunmaz görmek ister nefis-i şâm ü
müşteht

— 10 —

Ey güzel akşama var ussaka davet, tezce gel
Vakt-i demdir geçmeden hengâm-ı isret, tezce gel
Faydalı meclis müretteb bâde-i sahba ile
Her zaman girmez ele bir böyle fırsat, tezce gel
Gilt ile mahsus düşendi muntazam kâşâneniz
Her sen'inçün bunca isret, bunca hörmet, tezce gel
Dağduptur bu perişan gönlümüz zülfün gibi
Bir yere cem'edelim âğyâra nisbet, tezce gel
Muntazırlar cümlesi tesrifine cânâ, buyur
Gönlümüz yollarda koyma kil icâbet, tezce gel
Kalmadı zevk ehli düştükçe kırasın saydılar
Bu Süruri âşıkın bu gece nevbât, tezce gel

— 11 —

Zülf-i yâr arslan, ya ejder, ikiden hâlî değil
Tab'i âtes, ya semendir, ikiden hâlî değil
Câm-i İskender gibi parpar yanar, gözler güzel
Cismi yakut, ya mücevher, ikiden hâlî değil.
Yâre arzetsen garib hâlim lisan-ı hâl ile
Nâgehân bir buse alsam al yanaktan âl ile
Mâyestî güllâğ am üstad yuğurmuş bâl ile
La'l, ya kaymak, ya sükker, ikiden hâlî değil.
Bağ-ı dehr lore bulunmaz böyle bir neyres
İldan
Zerra baş göstermeye yanında servî, ergavan
Cennet-i Tabâ'ya nisbet olmak ister imtihan
Kaddi ar'ar, ya sanavber, ikiden hâlî değil.

TEA (51) Ekin 1953

Beşyüzlüncü Fetih Yılında:

İSTANBUL İLİNDE YER ADLARI

İstanbul ve Galata Surlarının Kapıları

— XII —

Yazan: M. Halit BAYRI

Unkapanı kapısı civarında, cadde üzerinde iki bina arasında eskiden «Horoz Baba» adında bir zatın kabri vardı. Kabrin üstü açık, fakat ön tarafı yeşil boyalı demir parmaklıkla kapalıydı, bağucunda küçük ve kısa bir taş mevcut idi. Yeşil boyalı olan bu taşta sarı boya ile «Horoz Baba» ismi yazılı bulunuyordu. Horoz Babanın mezarında mum yakılır, Babanın türbedarı olmadığından mum getirilen bu aksam üstü kendi elleriyle yakıp bırakır, mezarın temizliğiyle de elvar dükkânlarında çalışanlar sevap kazanmak maksadıyla meşgul olurlardı. Horoz Babaya her istek için başvurulur, mezarının önünde üç ihlâs bir fatiha okunup ruhuna hediye edildikten sonra mum veya Kur'an adamırdı. Duası kabul edilip isteği yerine gelenler, adaklarını ödeyerek Horoz Babayı sevindirirlerdi.

Halk arasında dolayan bir rivayete göre Horoz Baba, Fatih ordusu askerlerindedir. Her sabah horoz sesine benzeyen tiz bir sesle ezan okur, arkadaşlarını sabah namazına kal-

Başına dilber takınmış, sım urulmuş toplu fes
Aşkın can mürgünü saydetmeye kurmuş kafes
Söylentir hâlbîki gibi dilde Süruri hûb nefes
Savtı keklik, ya kebûter, ikiden hâlî değil.

— 12 —

Rûh-ı yâr ya lüle, ya gül ikiden hâlî değil
Lebleri ya gonca, ya mül ikiden hâlî değil
Çin-i Mağn şehrinün cıram veş gülbüyü-ten
Kokusu misk, ya karanfil ikiden hâlî değil
Leşker-i Hindu gibi gerdende benler saf saf
Nokta-ı sevdâ, ya süflül ikiden hâlî değil
Leyle-i Kadre müşabihdir sıyah geysuları
Yasemen, ya serv ü sümbül, ikiden hâlî değil
Müşafı gördüm okur almış ele evrakını
Savtı ya keklik, ya hâlbîki ikiden hâlî değil
Şem-i rûh yakmaz Süruri zül-i zülfün bekdesin
Bir bulut imiş, ya kâkül ikiden hâlî değil
(Arkası var)

dırılmış. Kendisine Horoz Baba denilmesinin sebebi bu imiş. Horoz Babanın asıl ismi Mehmed'tir. Fatih ordusuyla birlikte İstanbul'a giren Horoz Baba, elindeki kılıcıyla savaşarak mezarının bulunduğu yere gelmiş ve orada göhit olmuştur. Horoz Babanın merkadı civarında olması itibarıyla Unkapanı kapısında «Horoz Kapısı» diyenlere de tesadüf edilir. Horoz Babanın mezarı Atatürk Bulvarının açılması münasebetiyle kaldırılmıştır.

Unkapanı kapısı civarında bir de «Nalinci Dede» türbesi vardır. Rivayete bakılırsa, Nalinci Dede Bergamalı olup Unkapanında Azaplar camii karşısında ahşap bir dükkânda nalincilik etmekte imiş. Sandukasının tarafında destanlı Mevlevî şikkesi varmış. Buna dayanılarak Nalinci Dedenin Mevlevî tarikatine bağlı olduğunu ileri sürmek kabildir. Ancak onun Halveti olduğuna iddia edenler de az değildir. Türbesinin bulunduğu yere Nalinci Dedenin hayatında «Baltası», kendisine de «Yatağan Dede» derlermiş. 1592 tarihinde vefat eden Nalinci Dedenin asıl adı Mehmet ise de, bunu kısaltarak «Memî Dede» diyenler çoktur. Nalinci Mehmet Dede öldüğü gece Üçüncü Muradın rüyasına girmiş, ona «cenaze namazını Fatih camisinde kılmağa hazırlan, beni evime gömdür, üzerine bir türbe, yanına bir tekke ve çeşme yaptır, dünyada elli sene su içtim» demiş; ertesi gün Memî Dedenin cenaze namazı, Üçüncü Murad da hazır olduğu halde Fatih camisinde kılınmış, cenazesi evinin bulunduğu yere gömülmüş, üzerine türbe ve yakıma bir tekke ve çeşme yaptırılmıştır. Memî Dede öldükten sonra Unkapanında bir yangın çıkarak Şehzadebaşına kadar genişlemiş, dört tarafındaki dükkânlar yandığı halde Memî Dedenin dükkânı ateşten kurtulmuş. O zaman bu dükkânda nalincilik eden Hüseyin Çelebi: «Benim Dede'm dükkânıdır, beraber yanarım, yine çıkmam» diye yangın esnasında bir dakika bile dükkânından ayrılmamış. Yangın Unkapanından Vefa meydanına kadar uzanmış, fakat en küçük parçesına bile zarar gelmeden dükkân ortada kalmış. Nalinci H-

seyin Çelebi, ateş her tarafı sardığı halde hiç bir şey yokmuş gibi dükkânında çalışmasına devam etmiş. Sonradan «Bu dükkân Dedemin postu döşendiği dükkândır» demiş. Yungundan sonra dükkânlar kıymetlendiğinden Külpeli adında bir Yahudi mütevellişine bir kag para vererek Nâlmeci Hüseyin Dedeyi bu dükkândan çıkarttırmış. Yahudinin dükkâna girmesinden mahalle halkı hiç memnun olmamış. Yahudi de dükkânın kepenklerini açarken diğerleri Hüseyin Çelebiye vermiş. Hüseyin Çelebi saf ve iy yürekli bir adam olup Nâlmeci Memi Dedenin türbedarı imiş. Halk, Nâlmeci Mehmet Dedenin geceleri türbesinden kalkıp nalınla Üçüncü Muradın yaptırdığı çeşmeye kadar geldiğini ve abdest aldığına iddia eder.

Zindankapısının bir adı da «Gemiciler Kapısı»dır. Bu kapıya «Zindankapısı» denilmesinin sebebi, yanında borçlarını vermeyenlerin hapsi ve tevkif edildiği bir zindan bulunmasıdır. Bu zindanda halkın «Baba Cafer» dediği bir zat gömülmüştür. Baba Caferin asıl ismi «Seyyid Cafer»dir. Seyyid Cafer, Şevh Maksud adında bir arkadaşıyla ve yanlarında beş altı yüz kişi bulunduğu halde, Abbasi Halifesi Harun-ür-Resid tarafından Elçilikle İstanbul'a gönderilmişti. Bunların şehre girişlerinden biraz önce ötedenberi Kocamustafapaşada kurdukları mahallede oturan Araplarla Bizanslılar arasında bir çarpışma olmuş. Müslümanlardan bir çoğu şehit düşmüş, bunların cesetleri gömülüyerek günlerce sokakta kalmış. Seyyid Cafer ile arkadaş Seyh Maksud bu sırada İstanbul'a gelmişler. Seyyid Cafer arkadaşıyla beraber Bizans İmparatorunun huzuruna çıktıkları zaman şehitlerin böyle sokak ortalarında bırakılmasından dolayı hiddetle İmparatora hayli şiddetli sözler söylemiş, bundan müteessir olan İmparator, Kendisini şimdiki yitirmekte olduğu zindana attirmiş. Seyyid Cafer bu zindanda zehirlenerek öldürülmüş. Halbu ki arkadaşı Seyh Maksud, sakın herkesin mizacına göre hareket etmesini bilen bir kimseler olduğundan İmparator-

dan izin alarak yanındaki adamların yardımıyla şehitleri gömdürmeğe muvaffak olmuş.

Baska bir rivayete göre, Şeyh Zindani Abdürrauf Samedani adında bir zat İstanbul muhasarasında bulunmuş ve Zindankapısından şehre girmiştir. Bunun için bu kapıya «Zindankapısı» denilmiştir. Halife Harun-ür-Resid zamanında Elçilikle Bizansa gönderilip bu zindanda zehirlenerek öldürülen Baba Cafer, Şeyh Zindani Abdürrauf Samedani'nin cedlerinden, Şeyh Zindani, İstanbul fethedildikten sonra kendi yeşil sarığını çıkararak Baba Caferin başucuna koymuş, yetmiş sene bu zindanda onun türbedarlığını yapmıştır. Baba Caferin türbesi Yeniçeriliğin şifasından sonra İkinci Mahmut tarafından tamir ettirilmiş, bu münasebetle Zindankapısına da «Hazretti Cafer Kapısı», yahut «Babi Caferi» adı verilmiştir.

Baba Caferin eskiden beş türbedarı vardı, bunlar vazifelerini nöbetle yaparlardı. İstanbul kadınları Baba Cafer türbesine çok bağlıdır. Bir kadın çocuk doğurmadan önce bir deste mum alarak buraya gelir ve türbedara okunurdu. Bundan başka çocuğuna ilk gilydireceği çamaşırı da boğça içinde doğuma kadar türbede tutardı. Çocuk doğup sekiz, dokuz yaşına gelinceye kadar senede hiç olmazsa bir defa buraya getirilerek türbedara okutturulur ve teşbihlen geçirilirdi. Hususiyetle yaramaz çocukların Baba Cafer türbedarına okutturulmadıkça huysuzluktan vazgeçmiyeceğine inanırdı.

Abonelerimize

Dergimiz, 49 uncu sayısı ile 5 inci abone ve nesir yuhna girilmiştir.

Sayın abonelerimizin abone bedellerini adresimize iltifetmelerini ve bize yeni aboneler bulmalarını rica ederiz. Bizim en büyük dayanacağımız sizlersiniz.

Sizlere ve Türk folkloruna layık olmak ve karınca karınca hizmet edebilmek için neşriyatımıza bütün mülküllere rağmen devam edeceğiz.

Türkiyede Eski Medeniyetlerin Maddî Kültürde Temadisi

II

Dr. Hamit Z. KOŞAY

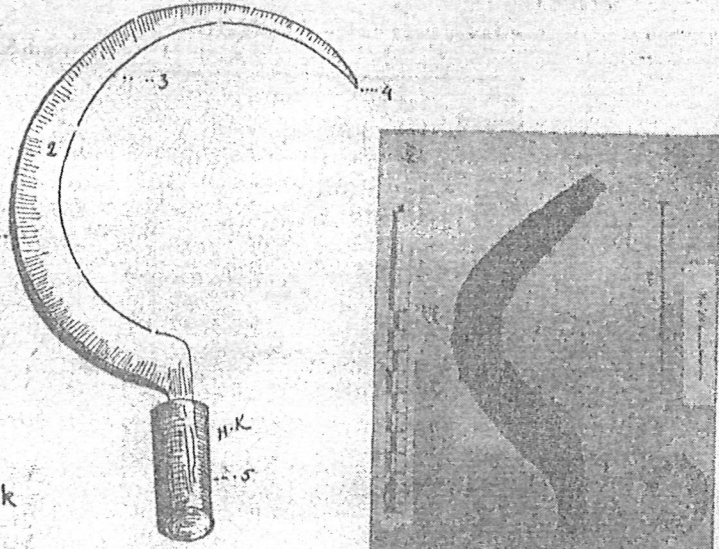

Res. 11 — Tandırda ekmeğe pişiren kadın (İğdir).

Res. 12 — Etil Fırını (Malatya, Arslantepe). Prof. L. Delaporte tarafından bulunmuştur.

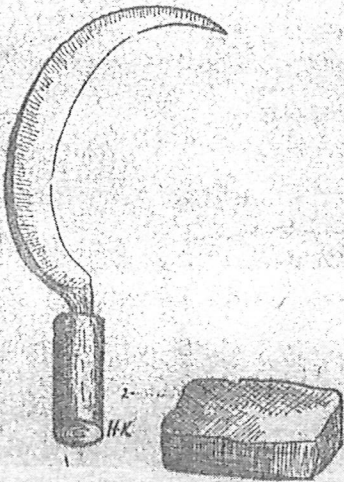
(Tarsus) Toroslar

Kocaorak

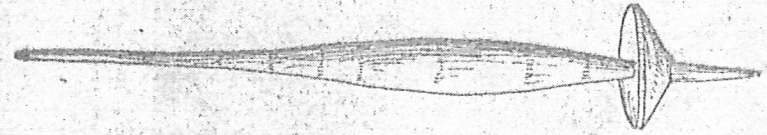
- 1-Ense
- 2-yüz
- 3-ağız = kindıra
- 4-Uç
- 5-Tahta sap

(Tarsus) Toroslar

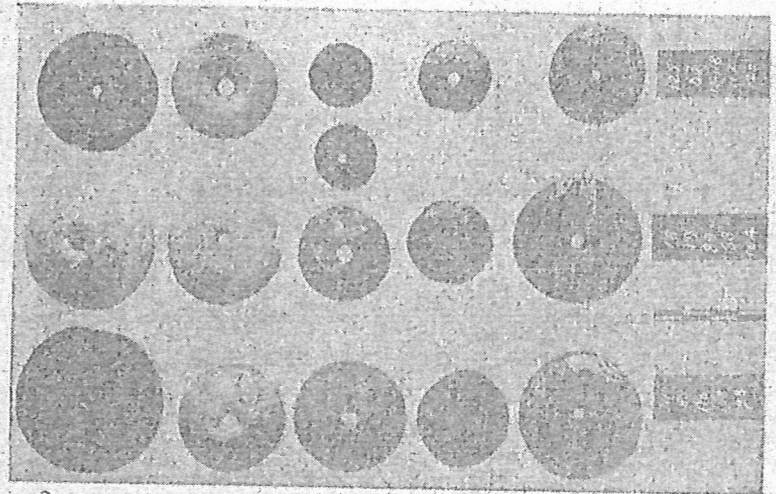

Res. 13 — İhtil zamanı bronz orak ile (sağda) bugünkü orakları mukayese ediniz.

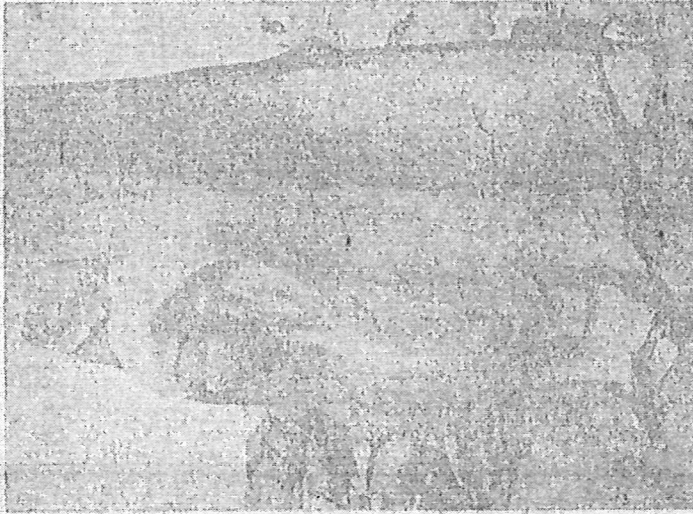
56

Res. 15 — Ağaçtan İğne
(Eski M.B. 10731).

Eski plüvis toprak ağaçkalanın bugün kullanılan ağırak şekli.

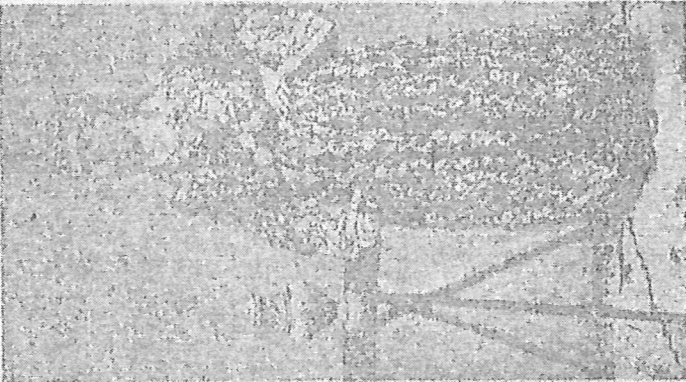
Res. 14 — Ağaçkalan (Hüyük).
Eski kumurun düğme olmasi da mahkemoldir.

57

Res. 17 — Hüyük Sienksel (Karpatus eğrüsü).
Res. 16 — Kültünya zemin (Ulaşlar eğrüsü).

(Gelecek sayıda bitecek)

Okuyucularımıza

Dergimizin birinci ve ikinci ciltleri 750 şer kuruştan satığa çıkarılmıştır.

Arzu edenlere 15 lira mukabilinde tediye gönderilir. Ayrıca cilt kapaklarımız da hazırlanmıştır. Cilt kapaklarımız 2 liradır.

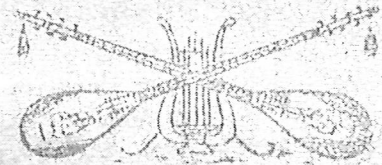
Dergilerimizde bütün sayıları idarehanemizde mevcuttur. Pul ve havale mukabilinde arzu olunan adreslere gönderilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sok. No. 17 İstanbul

Şemsi Yastıman Sazevi

Beşiktaş

Çırağan C.

No. 34

İstanbul

Bilumun oluştarda sazlar tamir edilir. En düzensiz, tam seali ve silikli divan saza, bağlama ve çaralar yapılır, tamir edilir. Arzu edenlere bağlama dersleri verilir. Teğraya saz gönderilir.

Benelik abonelik 200, satış
aylık abonelik 500
kuruluşu.
Yurt dışı abonelik edilecek
2. ciltlerdir.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değişiklikleri için
12/ saat ve her hafta
tabii değişiklikler.
Başlıkların yazılması talep
vaktinde lütfen edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokakı, No. 17 - İstanbul
Baskı ve Basım: EKİCİGİL BASKIHAANE

T. C.

Ziraat Bankası

Tasarruf Hesapları
1953 İKRAMIYELERİ YERKÖNÜ

1.000.000 Lira

15 Ev, 4 Traktör ve

DOLGUN PAZAR İKRAMIYELERİ

BAKIR KAPILAT İÇİN 64 SURE VE AYANINDE İKRAMIYELERİ

AKBANK

2000
ALTINI

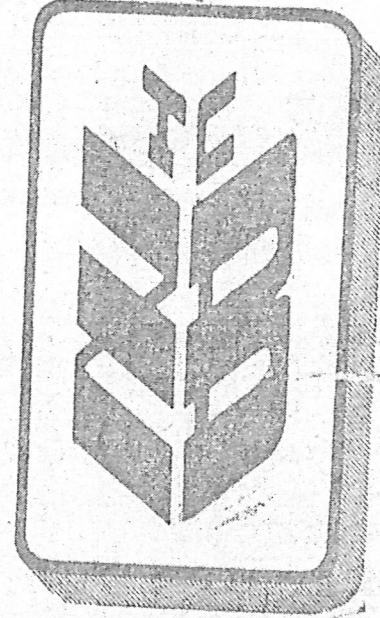

BİR İSTİKBAL DEMEKTİR

Türk Halkbilgisi Derneği'nin neşriyat organıdır.

60

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI

olacaktır

61

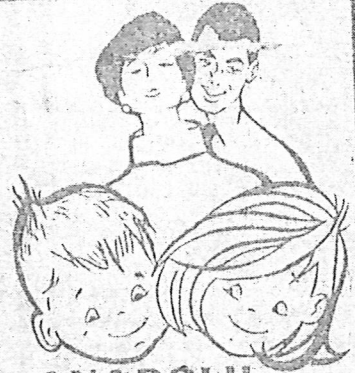

Şansınız.
Başarınız
ve istikbaliniz,
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Bastır : - 180)

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN EŞİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
Kısacası
MİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 131)

(Bastır : 60010)

TÜRK FOLKLO ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Kasım 1953

İÇİNDEKİLER :

Folklor Ve Etnografya Enstitüsü İhtiyacı	İhsan HUNÇED
Himist - Oyun Çesitleri	Ali Rıza ÖZDEMİR
Avşar İllerinden Üç Türkü	Veynel ARBEVEN
Suşehri Köylerinde Dügün (I)	Şükrül FÖRAT
Aşık ZÜLAL, Aşık Şenlik'in Köyünde	Mehmet GÖRALP
Kitaplar Arasında: Şakî İbrahim Destan	Ziya GÖKA
Türkiyede Eski Medeniyetlerin Mad. Röl. Temadisi. Dr. Hamit Z. KÖSE	
Makedonya Folkloru: Kadın Kıyafetleri - Evler (XVII - Son) İ. GÖR	
Bodî Boston Oyunu (Yağmur Duası)	Mustafa
Mehmet Çavuş Ağacı	Mustafa
Besni Halk Masalları: Keldik - Fildi Be Ayı	
Fikra: Tihalye Tavuk Kimesi	

Sayı: 52